Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a zecea)

22 ianuarie 2020*

„Trimitere preliminară – Libera circulație a persoanelor – Cetățenia Uniunii – Dreptul de liberă circulație și de liberă ședere pe teritoriul statelor membre – Directiva 2004/38/CE – Articolul 17 alineatul (1) litera (a) – Drept de ședere permanentă – Dobândire înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani – Lucrător care a împlinit, în momentul în care și-a încetat activitatea, vârsta în vederea pensionării pentru limită de vârstă”

În cauza C-32/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), prin decizia din 19 decembrie 2018, primită de Curte la 18 ianuarie 2019, în procedura

AT

împotriva

Pensionsversicherungsanstalt,

CURTEA (Camera a zecea),

compusă din domnul I. Jarukaitis, președintele Camerei a zecea, și domnii E. Regan (raportor), președintele Camerei a cincea, și E. Juhász, judecător,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Pensionsversicherungsanstalt, de J. Milchram, de A. Ehm și de T. Mödlagl, Rechtsanwälte;

– pentru guvernul austriac, de J. Schmoll și de G. Hesse, în calitate de agenți;

– pentru guvernul suedez, de A. Falk, de C. Meyer-Seitz, de H. Shev, de H. Eklinger și de J. Lundberg, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de B.-R. Killmann, de J. Tomkin și de E. Montaguti, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, și rectificări în JO 2004, L 229, p. 35, și în JO 2005, L 197, p. 34, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între AT, pe de o parte, și Pensionsversicherungsanstalt (Oficiul de Pensii, Austria), pe de altă parte, în legătură cu refuzul acestuia din urmă de a-i acorda, în vederea completării pensiei sale pentru limită de vârstă, suplimentul compensatoriu prevăzut de legislația austriacă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul (CEE) nr. 1251/70

3 Articolul 2 din Regulamentul (CEE) nr. 1251/70 al Comisiei din 29 iunie 1970 privind dreptul lucrătorilor de a rămâne pe teritoriul unui stat membru după ce au ocupat un loc de muncă (JO 1970, L 142, p. 24, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 23) prevedea la alineatul (1):

„Au dreptul de a rămâne permanent pe teritoriul unui stat membru următoarele persoane:

(a) lucrătorul care, la data încetării activității sale, a atins vârsta prevăzută de legislația statului membru respectiv pentru a beneficia de dreptul la pensie pentru limită de vârstă și care a ocupat un loc de muncă în cursul a cel puțin ultimelor douăsprezece luni și a locuit în acel stat cel puțin trei ani fără întrerupere;

[…]”

Directiva 75/34/CEE

4 Articolul 2 din Directiva 75/34/CEE a Consiliului din 17 decembrie 1974 privind dreptul resortisanților unui stat membru de a rămâne pe teritoriul altui stat membru după ce au desfășurat o activitate independentă în acesta din urmă (JO 1975, L 14, p. 10) prevedea la alineatul (1):

„Fiecare stat membru recunoaște dreptul de a rămâne permanent pe teritoriul său:

(a) celui care, la data încetării activității sale, a atins vârsta prevăzută de legislația statului membru respectiv pentru a beneficia de dreptul la pensie pentru limită de vârstă și care și-a desfășurat activitatea în cursul a cel puțin ultimelor douăsprezece luni și a locuit în acel stat cel puțin trei ani fără întrerupere;

în cazul în care legislația acestui stat membru nu acordă dreptul la pensie pentru limită de vârstă anumitor categorii de lucrători care desfășoară activități independente, se consideră că este îndeplinită condiția de vârstă de îndată ce beneficiarul a atins vârsta de 65 de ani;

[…]" [traducere neoficială]

Directiva 2004/38

5 Considerentele (10) și (17)-(19) ale Directivei 2004/38 prevăd:

„(10) În același timp, persoanele care își exercită dreptul de ședere nu trebuie să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială din statul membru gazdă în timpul unei perioade inițiale de ședere. Prin urmare, dreptul de ședere pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora ar trebui să facă obiectul anumitor condiții, dacă perioadele de ședere depășesc trei luni.

[…]

(17) Faptul că cetățenii Uniunii care au ales să se stabilească pe termen lung în statul membru gazdă se bucură de dreptul de ședere permanentă ar întări sentimentul cetățeniei Uniunii și este un element-cheie în promovarea coeziunii sociale, care reprezintă unul dintre obiectivele fundamentale ale Uniunii. Este necesar, așadar, să se prevadă dreptul de ședere permanentă pentru toți cetățenii Uniunii și pentru membrii familiilor acestora care au locuit în statul membru gazdă o perioadă neîntreruptă de cinci ani, în conformitate cu condițiile prevăzute de prezenta directivă, fără să fi făcut obiectul unei măsuri de expulzare.

(18) Pentru a constitui un mijloc autentic de integrare în cadrul societății statului membru gazdă în care cetățeanul Uniunii își are reședința, dreptul de ședere permanentă, odată ce a fost obținut, nu ar trebui supus niciunei condiții.

(19) Anumite avantaje specifice, proprii cetățenilor Uniunii care desfășoară activități salariate sau activități independente, precum și membrilor familiilor acestora, avantaje care pot permite acestor persoane să dobândească dreptul de ședere permanentă înainte de a-și fi avut reședința timp de cinci ani în statul membru gazdă, ar trebui să fie menținute, ca drepturi câștigate, conferite prin [Regulamentul nr. 1251/70] și [Directiva 75/34]."

6 Capitolul III din Directiva 2004/38, intitulat „Dreptul de ședere", cuprinde articolele 6-15 din aceasta.

7 Articolul 6 din această directivă, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă de cel mult trei luni", prevede la alineatul (1):

„Cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pe o perioadă de cel mult trei luni fără nici o altă condiție sau formalitate în afara cerinței de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil."

8 Articolul 7 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni", prevede la alineatul (1):

„Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:

(a) sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă sau

(b) dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul ședерii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă sau

(c) – sunt înscriși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională, și

– dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere sau

(d) sunt membri de familie care însoțesc ori se alătură unui cetățean al Uniunii care îndeplinește el însuși condițiile menționate la literele (a), (b) sau (c).”

9 Articolul 14 din aceeași directivă, intitulat „Păstrarea dreptului de ședere”, prevede:

„(1) Cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora au dreptul de ședere prevăzut la articolul 6 atât timp cât nu devin o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă.

(2) Cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora au dreptul de ședere prevăzut la articolele 7, 12 și 13 atât timp cât îndeplinesc condițiile prevăzute de aceste articole.

În cazuri speciale, dacă există bănuiala rezonabilă potrivit căreia un cetățean al Uniunii sau membrii familiei acestuia nu îndeplinesc condițiile prevăzute la articolele 7, 12 și 13, statele membre pot verifica aceasta. Această verificare nu se realizează în mod sistematic.”

10 Capitolul IV din Directiva 2004/38, intitulat „Dreptul de ședere permanentă”, cuprinde, printre altele, o secțiune I, intitulată „Eligibilitatea”, în care figurează articolele 16 și 17 din această directivă.

11 Articolul 16 din directiva menționată, intitulat „Regula generală pentru cetățenii Uniunii și pentru membrii familiilor acestora”, prevede la alineatul (1):

„Cetățenii Uniunii care și-au avut reședința legală pe teritoriul statului membru gazdă în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani dobândesc dreptul de ședere permanentă pe teritoriul acestuia. Acest drept nu face obiectul condițiilor prevăzute la capitolul III.”

12 Articolul 17 din aceeași directivă, intitulat „Derogări aplicabile lucrătorilor care și-au încetat activitatea în statul membru gazdă și membrilor familiilor acestora”, prevede la alineatul (1):

„Prin derogare de la dispozițiile articolului 16, dreptul de ședere permanentă în statul membru gazdă se acordă înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani în cazurile în care:

(a) lucrătorul care desfășoară o activitate salariată sau independentă, în momentul în care și-a încetat activitatea, a împlinit vârsta prevăzută de legislația statului membru respectiv în vederea pensionării pentru limită de vârstă, ori lucrătorul care a încetat activitatea salariată ca urmare a pensionării anticipate a lucrat în statul membru respectiv cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente și și-a avut reședința pe teritoriul acestuia pe o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani.

[…]”

Dreptul austriac

13 Articolul 53a din Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz (Legea privind dreptul de stabilire și de ședere, BGBl. I, 100/2005), în versiunea aplicabilă cauzei principale, prevede la alineatele (1) și (3):

„(1) Cetățenii [Spațiului Economic European (SEE)] care beneficiază de dreptul de ședere în temeiul legislației Uniunii (articolele 51 și 52) dobândesc dreptul de ședere permanentă, independent de îndeplinirea celorlalte condiții prevăzute la articolele 51 și 52, după cinci ani de ședere legală și neîntreruptă pe teritoriul statului federal. Acestora li se va elibera, la cerere, după verificarea duratei de ședere, fără întârziere, un certificat privind dreptul acestora de ședere permanentă.

[…]

(3) Prin derogare de la alineatul (1), cetățenii SEE dobândesc, în conformitate cu articolul 51 alineatul (1) punctul 1, înainte de expirarea perioadei de cinci ani, dreptul de ședere permanentă, dacă

1. în momentul în care și-au încetat activitatea, au atins vârsta legală de pensionare sau sunt lucrători angajați care și-au încetat activitatea în temeiul unui regim de pensionare anticipată, cu condiția ca aceștia să fi lucrat pe teritoriul statului federal cel puțin în ultimele douăsprezece luni precedente și să fi locuit neîntrerupt pe teritoriul statului austriac de cel puțin trei ani;

2. locuiesc neîntrerupt de cel puțin doi ani pe teritoriul statului federal și își încetează activitatea salariată sau independentă ca urmare a unei incapacități permanente de muncă, condiția privind durata șederii neaplicându-se în cazul în care incapacitatea de muncă este cauzată de un accident de muncă sau de o boală profesională care dă dreptul la o pensie, ce urmează a fi suportată, integral sau parțial, de către un organism public de asigurări de pensie austriac, sau

3. locuiesc și desfășoară o activitate salariată sau independentă de cel puțin trei ani neîntrerupt pe teritoriul austriac, după care desfășoară o activitate salariată sau independentă într-un alt stat membru al Uniunii Europene, dar își păstrează reședința pe teritoriul austriac, unde se întorc, de obicei, cel puțin o dată pe săptămână;

În vederea dobândirii dreptului menționat la punctele 1 și 2, perioadele de muncă petrecute pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene în care lucrează persoana în cauză se consideră ca fiind petrecute pe teritoriul statului federal. […]”

14 Articolul 292 din Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Codul general privind asigurările sociale) prevede la alineatul (1):

„În cazul în care pensia, cumulată cu venitul net rezultat din celelalte venituri ale pensionarului și cu sumele care se iau în considerare în conformitate cu articolul 294, nu atinge cuantumul valorii de referință aplicabile în cazul acestuia (articolul 293), pensionarul are dreptul, atât timp cât are reședința legală obișnuită în Austria, la o alocație compensatorie pe lângă pensie, în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

15 Reclamantul din litigiul principal, născut la 28 ianuarie 1950 și de cetățenie română, locuiește fără întrerupere în Austria de la 21 august 2013 și a împlinit, la 28 ianuarie 2015, vârsta legală de pensionare.

16 De la 1 octombrie 2013 până la pensionarea sa efectivă la 31 august 2015, reclamantul din litigiul principal a lucrat într-o tutungerie 12 ore pe săptămână. De la 1 aprilie 2016 până la 1 februarie 2017, dată care marchează retragerea sa definitivă din viața activă, a lucrat din nou în această tutungerie pentru o durată mai mică decât cele 20 de ore săptămânale pe care contractul său de muncă le prevedea, pentru a fi în măsură să obțină un certificat de înregistrare ca lucrător, în conformitate cu articolul 51 alineatul (1) punctul 1 din Legea privind dreptul de stabilire și de ședere, certificat care i-a fost eliberat de administrația austriacă la 10 august 2016.

17 Reclamantul din litigiul principal primește o pensie pentru limită de vârstă austriacă în cuantum lunar de 26,73 euro, care se adaugă la o pensie pentru limită de vârstă română în cuantum lunar de 204 euro.

18 La 14 februarie 2017, reclamantul din litigiul principal a solicitat să beneficieze, începând cu 1 martie 2017, de suplimentul compensatoriu prevăzut la articolul 292 din Codul general al asigurărilor sociale în vederea completării pensiei sale pentru limită de vârstă. În susținerea cererii sale, acesta invoca faptul că beneficia în Austria de dreptul de ședere permanentă în temeiul articolului 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38.

19 Oficiul de Pensii a respins cererea menționată, întemeindu-se pe caracterul ilegal al șederii reclamantului din litigiul principal în Austria.

20 Landesgericht Graz (Tribunalul Regional din Graz, Austria) a respins acțiunea formulată de reclamantul din litigiul principal împotriva deciziei Oficiului de Pensii. Această instanță a considerat că condițiile prevăzute la articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38, și anume desfășurarea unei activități în statul membru gazdă cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente, precum și reședința în acest stat membru pe o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani, se aplică și în cazul în care lucrătorul își încetează activitatea întrucât a împlinit vârsta legală de pensionare. Or, reclamantul nu ar îndeplini aceste condiții.

21 Oberlandesgericht Graz (Tribunalul Regional Superior din Graz, Austria) a respins apelul formulat de reclamantul din litigiul principal împotriva deciziei pronunțate de Landesgericht Graz (Tribunalul Regional din Graz), confirmând interpretarea articolului 17 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată reținută de această din urmă instanță.

22 Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), la care reclamantul din litigiul principal a formulat recurs, arată că nu se contestă că reclamantul din litigiul principal, în calitate de cetățean al Uniunii inactiv din punct de vedere economic, în orice caz de la încetarea celui de al doilea raport de muncă, nu dispune de resurse suficiente în sensul articolului 7 alineatul (1) literele (a) și (b) din aceeași directivă. Această instanță adaugă că, la data de referință în conformitate cu dreptul austriac, și anume 1 martie 2017, acesta nu locuise încă în Austria o perioadă neîntreruptă de cinci ani.

23 Prin urmare, în vederea soluționării litigiului cu care este sesizată, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă condițiile de durată prevăzute la articolul 17 alineatul (1) litera (a) ultima teză din Directiva 2004/38 sunt aplicabile și lucrătorilor care desfășoară o activitate salariată sau independentă care, în momentul în care și-au încetat activitatea, au împlinit deja vârsta legală de pensionare în statul gazdă.

24 În această privință, instanța de trimitere precizează că problema stabilirii momentului la care trebuie să se considere că reclamantul din litigiul principal și-a încetat activitatea nu are efect asupra soluționării litigiului principal, întrucât, indiferent de momentul reținut, condițiile cumulative prevăzute la articolul 17 alineatul (1) litera (a) din această directivă nu ar fi îndeplinite. Astfel, pe de o parte, atunci când, la 31 august 2015, reclamantul respectiv și-a încetat pentru prima oară activitatea în Austria, după ce a împlinit vârsta legală de pensionare, acesta desfășurase, în mod cert, o activitate în cursul ultimelor douăsprezece luni, dar nu locuise încă fără întrerupere de trei ani în acest stat membru. Pe

de altă parte, atunci când a doua sa activitate a încetat la 1 februarie 2017, el locuia în statul membru menționat de mai mult de trei ani, însă această a doua activitate nu durase decât zece luni înainte de retragerea sa definitivă din viața activă.

25 În aceste împrejurări, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva [2004/38] trebuie interpretat în sensul că lucrătorii care, la data încetării activității, au împlinit vârsta prevăzută de legislația statului membru respectiv în vederea pensionării pentru limită de vârstă trebuie, pentru a dobândi dreptul de ședere permanentă în statul membru gazdă înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani, să fi lucrat în statul membru respectiv cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente și să fi avut reședința pe teritoriul acestuia pe o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani?

2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, în conformitate cu articolul 17 alineatul (1) litera (a) prima ipoteză din Directiva 2004/38, lucrătorii au dreptul la ședere permanentă în cazul în care încep o activitate într-un alt stat membru, fiind previzibil că, până la împlinirea vârstei legale de pensionare, își vor putea exercita activitatea numai pentru scurt timp și, ca urmare a veniturilor mici, cel puțin după încheierea activității, vor recurge la sistemul de asistență socială din statul membru gazdă?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

26 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că, în scopul obținerii unui drept de ședere permanentă în statul membru gazdă înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani, condițiile referitoare la faptul de a fi lucrat în statul membru respectiv cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente și de a avea reședința pe teritoriul acestuia o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani se aplică unui lucrător care, în momentul în care își încetează activitatea, a împlinit vârsta prevăzută de legislația acestui stat membru în vederea pensionării pentru limită de vârstă.

27 În primul rând, în ceea ce privește formularea acestei dispoziții, trebuie să se constate că, în scopul recunoașterii unui drept de ședere permanentă în statul membru gazdă, aceasta vizează două circumstanțe privind momentul în care un lucrător care desfășoară o activitate salariată sau independentă își încetează activitatea, și anume, pe de o parte, cea în care a împlinit vârsta prevăzută de legislația națională relevantă în vederea pensionării pentru limită de vârstă și, pe de altă parte, cea în care această încetare a activității este urmarea unei pensionări anticipate.

28 Or, în condițiile în care, în scopul aplicării articolului 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38, instanța de trimitere ridică problema eventualei distincții care trebuie făcută între aceste două împrejurări, niciun element din termenii acestei dispoziții nu indică faptul că ar trebui să se restrângă aplicabilitatea condițiilor referitoare la perioada de desfășurare a activității și la durata reședinței doar la situațiile în care încetarea activității are loc ca urmare a pensionării anticipate.

29 Astfel, reiese din structura acestei dispoziții că condițiile prevăzute în ultima teză a acestui articol sunt valabile atât pentru una, cât și pentru cealaltă dintre împrejurările pe care dispoziția menționată le reglementează. Aceste condiții trebuie, așadar, să fie îndeplinite de un lucrător care, în momentul în care își încetează activitatea, a împlinit vârsta prevăzută de legislația statului membru gazdă în vederea pensionării pentru limită de vârstă.

30 În al doilea rând, această interpretare este confirmată de economia generală a Directivei 2004/38. În acest sens, trebuie să se constate, *primo*, că considerentul (19) al acesteia enunță că anumite avantaje specifice proprii cetățenilor Uniunii care desfășoară activități salariate sau activități independente, precum și membrilor familiilor acestora, avantaje care pot permite acestor persoane să dobândească dreptul de ședere permanentă înainte de a fi avut reședința timp de cinci ani în statul membru gazdă, ar trebui să fie menținute, ca drepturi câștigate, conferite prin Regulamentul nr. 1251/70 și Directiva 75/34.

31 Or, articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 1251/70 prevedea că are dreptul de a rămâne permanent pe teritoriul unui stat membru lucrătorul care, la data încetării activității sale, a atins vârsta prevăzută de legislația statului membru respectiv pentru a beneficia de dreptul la pensie pentru limită de vârstă și care a ocupat un loc de muncă cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni și a locuit în acel stat cel puțin trei ani fără întrerupere. În ceea ce privește articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 75/34, acesta prevedea o regulă similară în favoarea lucrătorilor care desfășoară activități independente.

32 În consecință, deși, în conformitate cu articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38, legiuitorul Uniunii a extins beneficiul derogării pe care această dispoziție o prevede la lucrătorii care încetează să desfășoare o activitate salariată ca urmare a unei pensionări anticipate, nu se poate deduce din aceasta că a intenționat totuși să scutească ceilalți lucrători de condițiile, reluate în dispoziția menționată, care se impuneau deja în temeiul Regulamentului nr. 1251/70 sau al Directivei 75/34.

33 *Secundo*, trebuie amintit că Directiva 2004/38 a prevăzut un sistem gradual în ceea ce privește dreptul de ședere în statul membru gazdă, care, preluând în esență etapele și condițiile prevăzute în diferitele instrumente ale dreptului Uniunii și în jurisprudența anterioare acestei directive, conduce la dreptul de ședere permanentă (Hotărârea din 17 aprilie 2018, B și Vomero, C-316/16 și C-424/16, EU:C:2018:256, punctul 51, precum și jurisprudența citată).

34 Astfel, mai întâi, pentru perioadele de ședere de cel mult trei luni, articolul 6 din directiva menționată limitează condițiile sau formalitățile dreptului de ședere la cerința de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil, iar articolul 14 alineatul (1) din aceeași directivă prevede păstrarea acestui drept atât timp cât cetățeanul Uniunii și membrii familiei acestuia nu devin o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă (Hotărârea din 17 aprilie 2018, B și Vomero, C-316/16 și C-424/16, EU:C:2018:256, punctul 52, precum și jurisprudența citată).

35 În continuare, pentru o durată a șederii mai lungă de trei luni, beneficiul dreptului de ședere este subordonat condițiilor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2004/38 și, potrivit articolului 14 alineatul (2) din aceasta, dreptul respectiv se păstrează numai în măsura în care cetățeanul Uniunii și membrii familiei acestuia îndeplinesc condițiile în cauză. Rezultă în special din considerentul (10) al directivei menționate că aceste condiții urmăresc printre altele să evite ca aceste persoane să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă (Hotărârea din 17 aprilie 2018, B și Vomero, C-316/16 și C-424/16, EU:C:2018:256, punctul 53, precum și jurisprudența citată).

36 În sfârșit, din cuprinsul articolului 16 alineatul (1) din directiva menționată rezultă că cetățenii Uniunii dobândesc dreptul de ședere permanentă după ce au avut reședința legală pe teritoriul statului membru gazdă o perioadă neîntreruptă de cinci ani și că acest drept nu este supus condițiilor menționate la punctul anterior. Astfel cum se arată în considerentul (18) al aceleiași directive, dreptul de ședere

permanentă, odată ce a fost obținut, nu trebuie să fie supus niciunei alte condiții, pentru a putea constitui un mijloc autentic de integrare în cadrul societății acestui stat (Hotărârea din 17 aprilie 2018, B și Vomero, C-316/16 și C-424/16, EU:C:2018:256, punctul 54, precum și jurisprudența citată).

37 În această privință, trebuie să se arate că, deși, astfel cum s-a amintit la punctul 31 din prezenta hotărâre, dreptul de ședere permanentă al lucrătorilor care și-au încetat activitatea în statul membru gazdă făcuse, anterior Directivei 2004/38, obiectul unor dispoziții specifice ale dreptului Uniunii, un asemenea drept este în prezent reglementat de articolul 17 alineatul (1) din directiva menționată, această din urmă dispoziție având, potrivit textului său, un caracter derogatoriu în raport cu articolul 16 din directiva respectivă.

38 Prin urmare, dispozițiile privind obținerea în statul membru gazdă a unui drept de ședere permanentă de către lucrătorii care, în momentul în care își încetează activitatea, au împlinit vârsta prevăzută de legislația acestui stat membru în vederea pensionării pentru limită de vârstă, astfel cum sunt acestea prevăzute la articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38, se încadrează în sistemul gradual instituit prin această directivă și constituie un regim mai favorabil în favoarea acestei categorii de cetățeni ai Uniunii, întrucât este prevăzută obținerea unui drept de ședere permanentă în statul membru menționat înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani. În definitiv, în calitate de dispoziții derogatorii, acestea trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte (a se vedea prin analogie Hotărârea din 11 iunie 2015, Zh. și O., C-554/13, EU:C:2015:377, punctul 42).

39 În consecință, în scopul obținerii unui drept de ședere permanentă în statul membru gazdă, acești lucrători trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38, referitoare la desfășurarea unei activități cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente în statul membru gazdă, precum și la reședința în acest stat membru o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani. Astfel, interpretarea acestei dispoziții în sensul că simplul fapt că un lucrător a împlinit, în momentul în care își încetează activitatea, vârsta prevăzută de legislația statului membru gazdă în vederea pensionării pentru limită de vârstă este suficient pentru a-i da dreptul la o ședere permanentă în acest stat membru, fără nicio altă cerință referitoare la o perioadă de reședință în statul membru respectiv care precedă încetarea acestei activități, ar încălca sistemul gradual prevăzut de această directivă.

40 În al treilea rând, ar fi contrară obiectivelor acestei directive o interpretare care nu ar impune lucrătorilor care, în momentul în care își încetează activitatea, au împlinit vârsta prevăzută de legislația statului membru în vederea pensionării pentru limită de vârstă respectarea condițiilor prevăzute la articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38 în scopul obținerii unui drept de ședere permanentă în statul membru gazdă înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de cinci ani.

41 În această privință, după cum se subliniază în considerentul (17) al Directivei 2004/38, dreptul de ședere permanentă constituie un element-cheie în promovarea coeziunii sociale și a fost prevăzut de această directivă pentru a întări sentimentul cetățeniei Uniunii, astfel încât legiuitorul Uniunii a subordonat obținerea unui drept de ședere permanentă în temeiul articolului 16 alineatul (1) din această directivă condiției integrării cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă (Hotărârea din 17 aprilie 2018, B și Vomero, C-316/16 și C-424/16, EU:C:2018:256, punctul 57, precum și jurisprudența citată).

42 După cum a statuat deja Curtea, integrarea, care stă la baza dobândirii dreptului de ședere permanentă prevăzut la articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2004/38, nu se întemeiază doar pe factori spațiali și temporali, ci și pe factori calitativi, referitori la gradul de integrare în statul membru gazdă (Hotărârea din 17 aprilie 2018, B și Vomero, C-316/16 și C-424/16, EU:C:2018:256, punctul 58, precum și jurisprudența citată).

43 În consecință, având în vedere finalitatea urmărită de Directiva 2004/38, un drept de ședere permanentă în temeiul articolului 17 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată nu poate fi dobândit de lucrătorul care, în momentul în care își încetează activitatea, a împlinit vârsta prevăzută de legislația statului membru în vederea pensionării pentru limită de vârstă decât dacă integrarea sa în statul membru gazdă poate fi atestată prin intermediul condițiilor prevăzute de această dispoziție (a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 ianuarie 2003, Givane și alții, C-257/00, EU:C:2003:8, punctul 29).

44 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că, în scopul obținerii unui drept de ședere permanentă în statul membru gazdă înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani, condițiile referitoare la faptul de a fi lucrat în statul membru respectiv cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente și de a avea reședința pe teritoriul acestuia o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani se aplică unui lucrător care, în momentul în care își încetează activitatea, a împlinit vârsta prevăzută de legislația acestui stat membru în vederea pensionării pentru limită de vârstă.

Cu privire la a doua întrebare

45 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

46 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a zecea) declară:

Articolul 17 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE trebuie interpretat în sensul că, în scopul obținerii unui drept de ședere permanentă în statul membru gazdă înaintea încheierii unei perioade neîntrerupte de ședere de cinci ani, condițiile referitoare la faptul de a fi lucrat în statul membru respectiv cel puțin în cursul ultimelor douăsprezece luni precedente și de a avea reședința pe teritoriul acestuia o perioadă neîntreruptă mai mare de trei ani se aplică unui lucrător care, în momentul în care își încetează activitatea, a împlinit vârsta prevăzută de legislația acestui stat membru în vederea pensionării pentru limită de vârstă.

Semnături